

Kokowski, Andrzej

Siedemnasty sezon badań na cmentarzysku ludności grupy masłomęckiej w Masłomęczu, stan. 15, woj. zamojskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 2, 117-120

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANDRZEJ KOKOWSKI

SIEDEMNASTY SEZON BADAŃ NA CMENTARZYSKU LUDNOŚCI GRUPY MASŁOMĘCKIEJ W MASŁOMĘCZU, STAN. 15, WOJ. ZAMOJSKIE

Program i zakres badań jakie wyznaczono sobie dla cmentarzyska w Masłomęczu w roku 1996 nie został niestety z uwagi na krótki sezon badawczy zrealizowany. Pierwotne założenia kontynuacji eksploracji północnej części obiektu na długości analogicznej do wykopu z sezonu 1995 (A. Kokowski, M. Stasiak 1996) zostały wypełnione jedynie w części. W sumie uzyskano jednak szereg niezwykle ważnych i nowych informacji o obiekcie, stawiających w zupełnie nowej perspektywie dalsze badania na nim.

Pracami wykopaliskowymi objęto obszar o łącznej powierzchni 140 m. Wykop długości 52 m wyznaczony został po północnej stronie krawędzi zbadanej części stanowiska, oddzielony od niej półmetrowym świadcem. Eksplorowano łącznie 23 obiekty grobowe, z czego w sześciu przypadkach kontynuowano prace w częściowo zbadanych w sezonie 1995 grobach. W jednym przypadku, z uwagi na niewielki fragment nowo odkrytej jamy grobowej czytelnej przy profilu północnym, zaniechano prac eksploracyjnych. Trzy dalsze obiekty wchodzi w ten profil w różnej wielkości częściach, stąd pełne ich rozpoznanie będzie możliwe w roku przyszłym. Badania minionego sezonu w pełni potwierdziły obserwacje o zamknięciu głównego kręgu cmentarzyska. Występujące w znacznym zagęszczeniu na północ od niego groby w dużych i głębokich jamach każą spodziewać się daleko większych rozmiarów nekropolii niż sądzono do tej pory, czyli jest ono zdecydowanie szersze po osi S-N niż sugerowane 47 m (A. Kokowski, M. Stasiak 1996, s. 83).

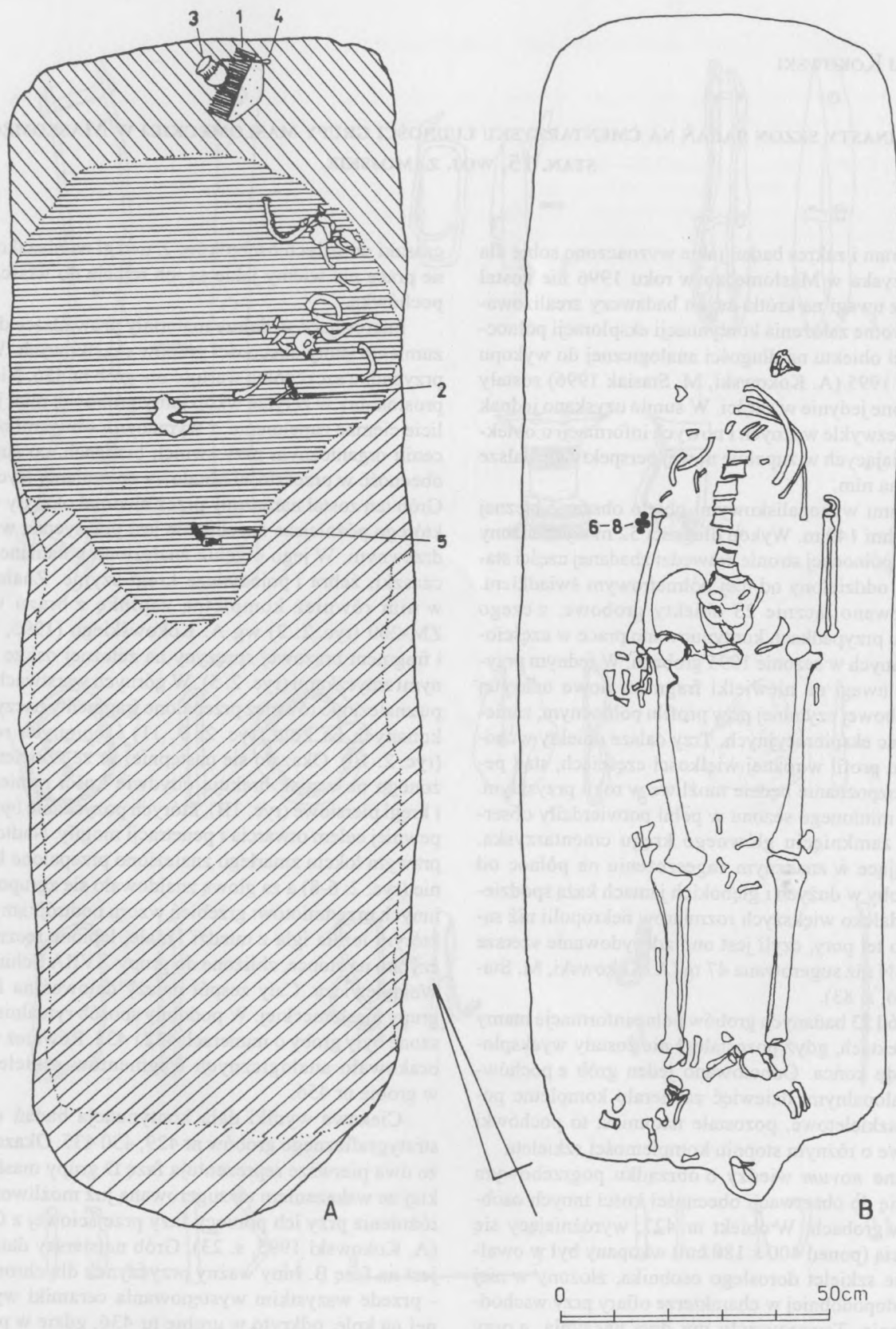
Wśród 23 badanych grobów pełne informacje mamy o 16 obiektach, gdyż pozostałe 7 nie zostały wyeksplorowane do końca. Odnotowano jeden grób z pochówkiem ciała palnym, dziewięć zawierało kompletne pochówki szkieletowe, pozostałe natomiast to pochówki cząstkowe o różnym stopniu kompletności szkieletu.

Istotne *novum* wiedzy o obrzędzie pogrzebowym odnosi się do obserwacji obecności kości innych osobników w grobach. W obiekt nr 427, wyróżniający się wielkością (ponad 400 x 180 cm) wkopany był w owalnej jamie szkielet dorosłego osobnika, złożony w niej najprawdopodobniej w charakterze ofiary przy wschodniej ścianie. Towarzyszyły mu dwa naczynia, a przy szkielecie znaleziono żelazną sprzączkę. W bardzo głębokim grobie nr 449 znaleziono leżące w wypełnieniu regularnego wkopu jedna nad drugą dwie kompletne

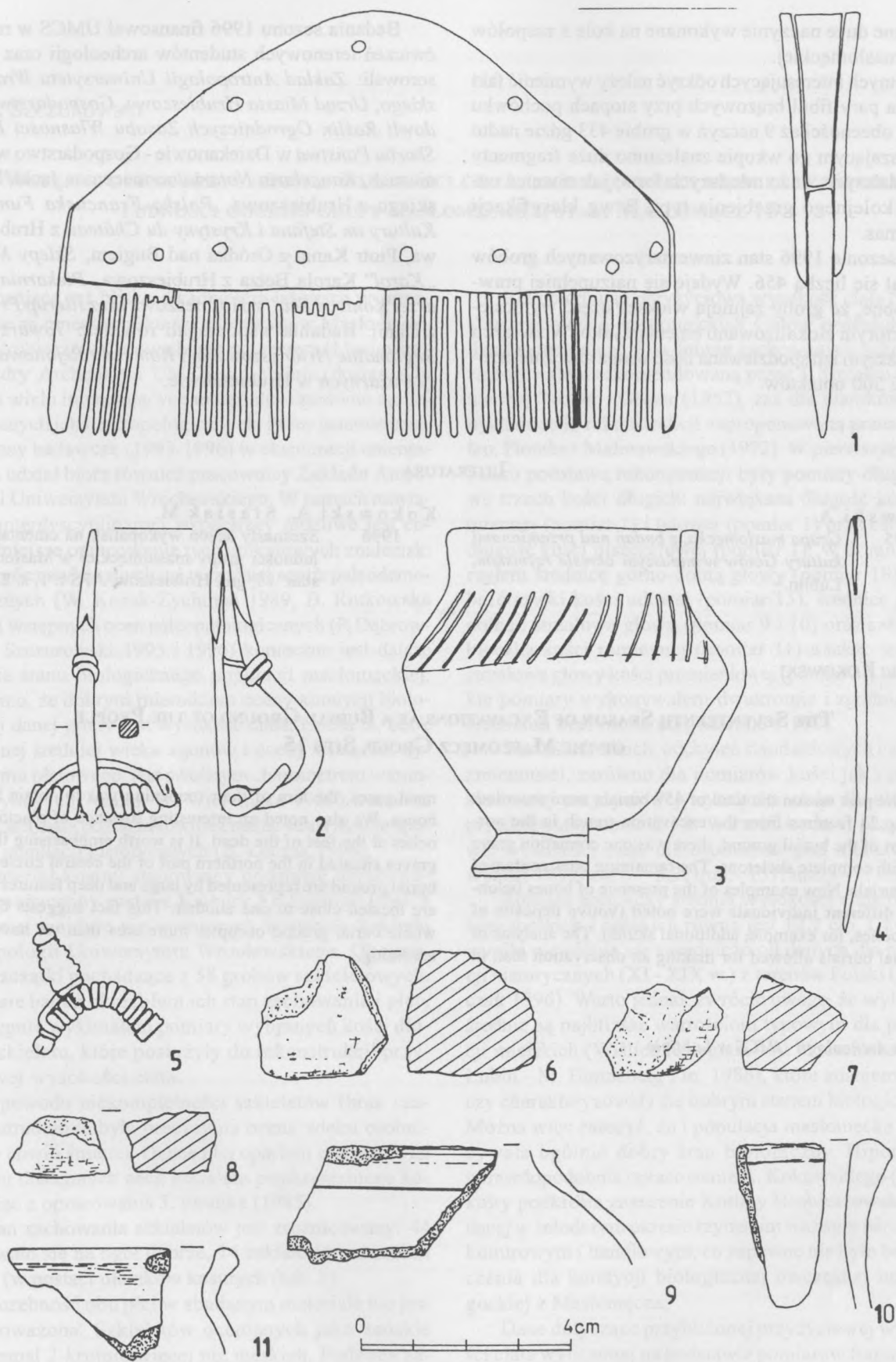
czaszki dorosłych osobników. Z uwagi na niezakończony prace nie wiemy jakie są ich relacje do właściwego pochówku.

Interesujące są dalsze materiały prowadzące do zrozumienia istoty obecności grobów cząstkowych. W tym przypadku szczególną wartość ma grób nr 456. Nieomal prostokątny w zarysie wkop jamy grobowej miał jednolicie ciemne wypełnienie, z wyraźnymi smugami o nasyceniu organicznym przy swoich brzegach, co sugeruje obecność w przeszłości obudowy drewnianej (ryc. 1A). Grób ten został naruszony przez nieomal okrągły wkop, którego późniejsze wypełnienie jest przesycone węglem drzewnym. W jego obrębie znaleziono połamane kości czaszki, żebra i pojedyncze kręgi szyjne. Znaleziono w nim również kompletną zapinkę z brązu wzoru ZM-200 (ryc. 2: 2) wg A. Kokowskiego (1995, s. 14) i fragment brązowej sprężyny na żelaznej osi ze srebrnymi zatyczkami (ryc. 2: 5). W górnych warstwach wkopu znaleziono również przepalone fragmenty naczyń wykonanych na kole (ryc. 2: 9, 11) i lepionych ręcznie (ryc. 2: 10). Okazało się następnie, że ze szkieletu ułożonego na wznak brakuje obydwie kości ramienne i kręgi piersiowe (ryc. 1B), których pozyskanie było najpewniej celem otwarcia i penetracji mogiły. Nadto, przy prawym łokciu zmarłego znaleziono przepalone kamienie (ryc. 2: 6-8) a za głową znajdowało się zgrupowanie innych przedmiotów: grzebień wzoru podtrójkątnych na którym leżała igła z miedzi i małe, lepiące ręcznie naczynko na stopce, zbliżone do grupy XVIIIA Schindlera/Wołągiewicza. Cały zespół należy datować na fazę D grupy masłomęckiej. W podobny sposób rytualnie naruszone były groby o numerach 432 i 433. Również w nich brakowało analogicznych fragmentów szkieletu, co w grobie nr 456.

Ciekawe wyniki dała kontynuacja badań układu stratygraficznego grobów nr 429, 430, 435. Okazało się, że dwa pierwsze reprezentują fazę D grupy masłomęckiej ze wskazaniem na sugerowaną już możliwość wyróżnienia przy ich pomocy fazy przejściowej z C do D (A. Kokowski 1995, s. 23). Grób najstarszy datowany jest na fazę B. Inny ważny przyczynek dla chronologii - przede wszystkim występowania ceramiki wykonanej na kole, odkryto w grobie nr 436, gdzie w północnej części trumny stała na boku waza wykonana na kole. Kontekst całego zespołu wskazuje i w tym przypadku pewnie na fazę B. Jest to jednak pierwsze tak wcześnie

Ryc. 1. Masłomęcz, stan. 15. Plan stropu grobu 456 (A) z widocznym wkopem i pochówku w spągu obiektu (B). Cyfry odpowiadają numerom zabytków na rycinie nr 2.

Ryc. 2. Masłomęcz, stan. 15. Inwentarz grobu nr 456: 1 - poroże + miedź; 2, 4 - stop miedzi; 5 - stop miedzi, żelazo + srebro; 3, 9-11 - glina; 6-8 piaskowiec (?) przepalony.

datowane duże naczynie wykonane na kole z zespołów grupy masłomęckiej.

Z innych interesujących odkryć należy wymienić fakt złożenia pary fibul brązowych przy stopach pochówku nr 452, obecności aż 9 naczyń w grobie 433 gdzie nadto w naruszającym go wkopie znaleziono duże fragmenty trzech dalszych, dużo młodszych form; jak również odkrycie kolejnego grzebieńca typu B wg klasyfikacji S. Thomas.

W sezonie 1996 stan zinwentaryzowanych grobów zamknął się liczbą 456. Wydaje się najzupełniej prawdopodobne, że groby zajmują większą część wyniesienia na którym zlokalizowano cmentarzysko. W związku z powyższym ich spodziewana ilość winna znacznie przekroczyć 500 obiektów.

Badania sezonu 1996 finansował UMCS w ramach ćwiczeń terenowych studentów archeologii oraz sponsorowali: *Zakład Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego*, *Urząd Miasta Hrubieszowa*, *Gospodarstwo Hodowli Roślin Ogrodniczych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w Dziekanowie - Gospodarstwo w Mienianach*, *Kancelaria Notarialna mecenas Jacka Łacińskiego z Hrubieszowa*, *Polsko-Francuska Fundacja Kultury im Stefana i Krystyny du Château z Hrubieszowa*, *Piotr Kania z Gródka nad Bugiem*, *Sklepy Mięsne „Karlo” Karola Belza z Hrubieszowa*, *Piekarnia „Andrzej Koniec i Ska” z Hrubieszowa* oraz *Illerup Projekt z Danii*. Badania wspomagali również: *Towarzystwo Regionalne Hrubieszowskie* i *Komenda Rejonowa Straży Pożarnych w Hrubieszowie*.

LITERATURA

Kokowski A.

1995 *Grupa masłomęcka, z badań nad przemianami kultury Gotów w młodszym okresie rzymskim*, Lublin.

Kokowski A., Stasiak M.

1996 Szesnasty sezon wykopalisk na cmentarzysku ludności grupy masłomęckiej w Masłomęczu, stan. 15, gm. Hrubieszów, APŚ t. 1, s. 83-90.

ANDRZEJ KOKOWSKI

THE SEVENTEENTH SEASON OF EXCAVATIONS AT A BURIAL GROUND OF THE PEOPLE OF THE MASŁOMĘCZ GROUP, SITE 15

In the past season the total of 457 burials were recorded. From the 23 features from the excavation trench in the northern part of the burial ground, there was one cremation grave and 9 with complete skeletons. The remaining ones contained partial burials. New examples of the presence of bones belonging to different individuals were noted (votive deposits of human bones, for example, additional skulls). The analysis of the partial burials allowed for making an observation that, in

most cases, the aim of their reopening was to obtain human bones. We also noted an interesting instance of placing brooches at the feet of the dead. It is worth emphasising that the graves situated in the northern part of the central circle of the burial ground are represented by large and deep features which are located close to one another. This fact suggests that the whole burial ground occupies more area than we have been assuming.

Katedra Archeologii UMCS w Lublinie

